Το τελευταίο άρθρο του Κώ στα Βεργόπουλου

Η όξυνση της οικονομικής και κοινωνικής ανισότητας δεν αποτελεί μόνον ηθικό και ανθρώπινο ζήτημα, με αποκλειστική επίπτωση στις πιο αδύναμες κατηγορίες του πληθυσμού· συνιστά ταυτόχρονα κρίσιμο ζήτημα όσον αφορά στην εύρυθμη λειτουργία και στις επιδόσεις του οικονομικού συστήματος. Με την αυταρέσκεια της ηλικίας της, η αποτυχούσα υποψήφια στην πρόσφατη αμερικανική εκλογή είχε την απρονοησία να στιγματίσει τα θύματα της παγκοσμιοποίησης ως «αξιοθρήνητους» και «άχρηστους» (déplorables). Ομοίως, με την αλαζονεία της δικής του ηλικίας, ο νεοεκλεγείς Γάλλος Πρόεδρος δεν παύει να χαρακτηρίζει τους περιθωριοποιούμενους πληθυσμούς ως «παραιτημένους από κάθε προσπάθεια» και «ακαμάτηδες» (fainéants). Ωστόσο, με την ενοχοποίηση των θυμάτων η πρώτη απώλεσε την εκλογή -χωρίς, βέβαια, με τον αντίπαλό της να εξασφαλίζεται η δικαίωσή τους-, ενώ με την παραπλήσια στοχοποίηση ο δεύτερος την κέρδισε. Στη γειτονική του Γερμανία, με το επιχείρημα ότι οι περικοπές μισθών είναι προτιμότερες από τις απολύσεις, η καγκελάριος Μέρκελ κατόρθωσε να επανεκλεγεί.

Σε κάθε περίπτωση, σε αμφότερες τις πλευρές του Ατλαντικού οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες δεν παύουν να βαθαίνουν. Με τη διαφορά ότι, ενώ στην Αμερική το ζήτημα εγκαθίσταται ήδη στον δημόσιο διάλογο, στην Ευρώπη παρασιωπάται και αγνοείται. Αμερικανοί οικονομολόγοι, όπως οι νομπελίστες Πολ Κρούγκμαν και Τζόζεφ Στίγκλιτς, και ο Γάλλος Τομά Πικετί έχουν ήδη αναδείξει το ζήτημα της οξυνόμενης ανισότητας εισοδημάτων ως βασικό αίτιο δυσλειτουργίας και υφεσιακής πίεσης στην αμερικανική οικονομία. Οι περικοπές των εισοδημάτων καταστέλλουν τη δυναμική της αγοράς, με συνέπεια οι μεγάλες περιουσίες να εκτρέπονται όλο και περισσότερο προς τα χρηματοπιστωτικά πεδία. Ακόμη και το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης, με την προσφορά φθηνού χρήματος από την ομοσπονδιακή κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ (Fed), εκτρέπει ασύγκριτα περισσότερα ποσά προς τη χρηματοπιστωτική σφαίρα απ' ό,τι στην παραγωγική και ακόμη λιγότερα στα εισοδήματα των εργαζομένων.

Δεν υπάρχει καταλυτικότερο ανάχωμα στη σταθεροποίηση και την εύρυθμη λειτουργία της σύγχρονης οικονομίας από την πόλωση στην κατανομή εισοδημάτων και πλούτου. Την τετραετία 2010-2013, ενώ το αμερικανικό ΑΕΠ σημείωσε αύξηση 4%, οι χρηματοπιστωτικές αξίες του δείκτη Standard & Poor's κατέγραψαν άλμα 47% και η αγορά ακινήτων 13,4%. Στην πρόσφατη μελέτη της Fed διαπιστώνεται ότι το 3% των πλουσιότερων Αμερικανών

αύξησε το μερίδιό του στον εθνικό πλούτο από 44,8% το 1989 σε 54,4% το 2013. Παράλληλα, το μερίδιο των λιγότερο πλούσιων στον εθνικό πλούτο μειώθηκε από 33,2% το 1989 σε 24,7% το 2013.

Κατά την ακρόασή της στην αμερικανική Γερουσία για την εκλογή της στην προεδρία της Fed τον Νοέμβριο του 2013, η Τζάνετ Γέλεν, καθηγήτρια στο Μπέρκλεϊ, είχε αναγνωρίσει ότι η όξυνση των οικονομικών ανισοτήτων συνιστά «το βαθύτερο πρόβλημα» για την επιστροφή της αμερικανικής οικονομίας στην ομαλότητα. Ακόμη και γνωστοί Αμερικανοί εκατομμυριούχοι, όπως ο Γουόρεν Μπάφετ και πολλοί άλλοι, παραδέχονται ότι δεν είναι δίκαιο και ηθικό, αλλά ούτε και «παραγωγικό», να καταβάλλουν λιγότερους φόρους απ' ό,τι οι γραμματείς τους. Είναι ίσως πρόωρο να προβλεφθεί η πρακτική κατάληξη αυτού του διαλόγου, όμως το ζήτημα λαμβάνει διαστάσεις και, πάντως, η ιδιοποίηση όλο και μεγαλύτερου πλούτου από όλο και μικρότερο αριθμό πλουσίων χαίρει ήδη όλο και λιγότερης εκτίμησης στην εκείθεν του Ατλαντικού πλευρά.

Είναι παράδοξο ότι στη Γηραιά Ηπειρο ο δημόσιος διάλογος, ενώ επισείει το πρόβλημα για την Αμερική, συνεχίζει να το παρασιωπά και να το παραβλέπει στη δική του περιοχή. Περισσότερο ανησυχητικά και από την αγνόηση είναι τα εγκώμια που αποδίδονται στην όξυνση των ανισοτήτων ως δήθεν κίνητρο για υψηλότερες επιδόσεις στην οικονομία και στην καταπολέμηση της ανεργίας και της φτώχειας, που, βεβαίως, παραμένουν στην ΕΕ σε επίπεδα μη αποδεκτά. Ακόμη και στην Ελλάδα ο ηγέτης της Νέας Δημοκρατίας, σε εντυπωσιακή αρμονία με την περιρρέουσα ευρωπαϊκή ιδεοληψία, δεν παραλείπει να εγκωμιάζει την κοινωνική ανισότητα ως δήθεν θετική προϋπόθεση προόδου, επικαλούμενος την εναρμόνιση με τους νόμους της φύσης και της ζούγκλας. Ωστόσο, εάν η σύγχρονη ανθρωπότητα με τον πολιτισμό και τις ιστορικές εμπειρίες της έχει διαφοροποιηθεί από την πρωτόγονη, αυτό οφείλεται στο ότι έχει κατανοήσει τη σημασία και την αξία των διορθωτικών κινήσεων προς την κατεύθυνση της μείωσης των ανισοτήτων και προς το συμφέρον όλων, του συνόλου. Η παράδοση στους νόμους της ζούγκλας απονεκρώνει κάθε έννοια ανθρώπινης κοινωνίας. Ενώ οι διορθωτικές παρεμβάσεις που την απομακρύνουν από την αποκτήνωση συνιστούν πολιτισμική κατάκτηση όχι μόνον εφικτή, αλλά και επωφελή για το σύνολο.

Με την παρουσίαση του κρατικού προϋπολογισμού για το 2018, ο Γάλλος Πρόεδρος Μακρόν δεν απέφυγε να εισπράξει τον χαρακτηρισμό του «προέδρου των πλουσίων». Με τη συρρίκνωση της δημόσιας δαπάνης κατά 16 δισ. ευρώ επαγγέλλεται την άμεση ανάκαμψη της γαλλικής οικονομίας, ενώ αναμενόμενη συνέπεια αυτής της περικοπής θα είναι η περαιτέρω πτώση του επιπέδου λειτουργίας της. Εκτός τούτου, οι δημόσιες δαπάνες περικόπτονται δραστικά στα πεδία των κοινωνικών υπηρεσιών και στα πραγματικά εισοδήματα των μισθωτών και των συνταξιούχων, που επισήμως χαρακτηρίζονται ως «αργούντες εισοδηματίες», ενώ διευρύνονται τα «φιλοδωρήματα» δεκάδων

δισεκατομμυρίων ευρώ προς την κατηγορία των πλουσίων, με αιτιολογία -ακόμη μια φορά- την προ πολλού τετριμμένη και από την εμπειρία πολλών δεκαετιών διαψευσμένη και ατεκμηρίωτη υπόθεση ότι οι απορρυθμίσεις στην αγορά εργασίας και η απελευθέρωση του μεγάλου πλούτου από τις κοινωνικές δεσμεύσεις του συνιστούν προϋπόθεση για επανενεργοποίηση των επενδύσεων και μείωση της υψηλής ανεργίας.

Πρόκειται για την παλαιά συνταγή της Μάργκαρετ Θάτσερ από το 1979, με βεβαιωμένα αποτυχημένα αποτελέσματα, και σήμερα εγκαταλείπεται ήδη στον αγγλοσαξονικό χώρο. Οι επενδύσεις δεν προσέρχονται ενόσω τα εισοδήματα και οι αγορές συρρικνώνονται, αλλά, αντίθετα, απομακρύνονται από αυτές, καταφεύγοντας στη χρηματοπιστωτική σφαίρα και προετοιμάζοντας τις «φούσκες» που με ακρίβεια επισπεύδουν τις επόμενες κρίσεις.

Ενόσω το κόστος των κρίσεων επιρρίπτεται κατά κύριο λόγο σε όσους δεν είχαν καμιά ευθύνη γι' αυτό, συγκαλύπτοντας την ευθύνη των πραγματικών υπαιτίων, οι ισχυροί θα αποβαίνουν ισχυρότεροι, αλλά με την ισχύ τους όλο και πιο ευάλωτη, με όλο και καταλυτικότερο έλλειμμα ορατότητας και προοπτικής, αφού η ευμάρειά τους θα τροφοδοτείται όχι από τη μεγέθυνση του συνολικού διαθέσιμου πλούτου, αλλά από την απομύζηση του ήδη υπάρχοντος, επιδεινώνοντας τη δυσπραγία και δυστυχία της μεγάλης πλειονότητας των υπολοίπων. Ηδη η πραγματικότητα διαψεύδει την προεδρική υπόθεση, αφού η Γαλλία, παρά τις αυξημένες ρυθμίσεις που εξασφαλίζουν τη συνοχή της οικονομίας της, προσελκύει περισσότερες επενδύσεις τόσο εγχώριες όσο και διεθνείς (22,5% του ΑΕΠ) απ' ό,τι η Γερμανία (19,5% του ΑΕΠ), παρά τις πιο προωθημένες απελευθερώσεις του μεγάλου πλούτου από τις κοινωνικές υποχρεώσεις του. Παράλληλα, ο βαθμός της μεγάλης φτώχειας καταγράφεται αισθητά υψηλότερος στη χώρα της πειθαρχίας (17% του πληθυσμού) απ' ό,τι σε αυτή των φώτων (14%).

Το παρόν κείμενο δημοσιεύθηκε στο ένθετο ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑΤΑ που κυκλοφόρησε με την εφημερίδα «Νέα Σελίδα», 08/10/2017